

MINISTERUL EDUCAȚIEI
UNIVERSITATEA "VALAHIA" DIN TÂRGOVIȘTE
IOSUD – ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE ECONOMICE ȘI
UMANISTE
DOMENIUL FUNDAMENTAL ȘTIINȚE UMANISTE
DOMENIUL *ISTORIE*

TEZĂ DE DOCTORAT

**CONDUCĂTOR DE DOCTORAT,
Conf.univ.dr.habil. Claudiu-Ion NEAGOE**

**DOCTORAND ,
Diana-Nicoleta GRIGOR**

**TÂRGOVIȘTE
2024**

MINISTERUL EDUCAȚIEI
UNIVERSITATEA "VALAHIA" DIN TÂRGOVIȘTE
IOSUD – ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE ECONOMICE ȘI
UMANISTE
DOMENIUL FUNDAMENTAL ȘTIINȚE UMANISTE
DOMENIUL *ISTORIE*

**STRUCTURI ECONOMICE, SOCIO-
PROFESIONALE ȘI
INSTITUȚII URBANE ÎN ȚARA ROMÂNESCĂ
(SECOLELE XVI - XVII)
REZUMAT**

**CONDUCĂTOR DE DOCTORAT,
Conf.univ.dr.habil. Claudiu-Ion NEAGOE**

**DOCTORAND,
Diana-Nicoleta GRIGOR**

**TÂRGOVIȘTE
2024**

Lucrarea de față, intitulată *Structuri economice, socio-profesionale și instituții urbane în Țara Românească (secolele XVI-XVII)*, am dorit a fi o lucrare de sinteză prin care să lămurim, pe baza cercetărilor întreprinse în timpul stagiului doctoral, unele aspecte economice și sociale ale vieții urbane și ale istoriei orașelor din cuprinsul spațiului de la sud de Carpați în perioada secolelor XVI-XVII.

Am stabilit ca punct de plecare cronologic secolul al XVI-lea, o perioadă interesantă atât din perspectiva relațiilor politice, cât și a evoluției economice a Țării Românești, socotind că abia din acest veac putem discuta despre transformări substanțiale în toate domeniile de activitate. Studiul nostru s-a extins până la începutul secolului al XVIII-lea, oprindu-se în jurul anului 1715, când domniile pământene au fost înlocuite de domniile fanariote, marcând un nou capitol în istoria noastră.

Un prim motiv pentru care am ales ca punct de plecare al temei noastre de cercetare începutul secolului al XVI-lea a fost acela că asupra studiului așezărilor urbane până la finele acestui veac s-a aplecat, istoricul ieșean Laurențiu Rădvan, în cele două sinteze ce tratează toate aspectele vieții urbane din spațiul românesc în Evul Mediu: *Orașele din Țara Românească până la sfârșitul secolului al XVI-lea*, *Orașele din Țările Române în Evul Mediu (sfârșitul sec. al XIII-lea - începutul sec. al XVI-lea)*.

Pornind de la aceste două sinteze de istorie urbană medievală, demersul nostru s-a dorit a fi, într-o oarecare măsură, o completare, respectiv o analiză a fenomenului urban din Țara Românească din secolul XVI până la început de secol XVIII, perioadă de tranziție de la Evul Mediu la Epoca Modernă.

Alegerea temei de față a reprezentat o provocare deoarece, demersul nostru științific a vizat nu doar aspecte de istorie urbană, ci și probleme de natură de natură economică socială și instituțională care au suscitat prea puțin interesul istoricilor de până acum.

Cercetarea noastră a fost una destul de dificilă deoarece sursele istorice medievale și premoderne referitoare la spațiul românesc de la sud de Carpați ascund încă multe „necunoscute”. Cu toate acestea, în privința procesului de urbanizare și a evoluției orașelor din Țara Românească am avut la dispoziție un număr relativ mare de lucrări (sinteze, studii, articole), fiecare oraș beneficiind de un număr considerabil de monografii, micromonografii și studii istorice, pe care ne-am bazat în demersul nostru științific și istoriografic.

Deși pentru unele orașe, precum București și Câmpulung, avem la dispoziție mai multe monografii, pentru altele, cum ar fi Pitești, Buzău și chiar Argeș, situația este diferită. Chiar și pentru Târgoviște, există doar trei monografii disponibile. Totuși, există numeroase

studii care includ referințe interesante legate de diverse aspecte abordate în cercetarea noastră.

Pe lângă bogata bibliografie adunată, cercetarea noastră s-a bazat și pe un număr însemnat de surse istorice documentare, precum: *Documente privind istoria României*, seria B, *Țara Românească*, pentru secolele XVI-XVII și *Documenta Romaniae Historica*, seria B, *Țara Românească*. Am consultat, de asemenea, *Cataloagele de documente* din Arhivele Naționale Istorice Centrale referitoare la Țara Românească și volumele de *Indici cronologici* apărute sub egida Arhivelor Naționale Istorice Centrale.

În plus, cercetarea noastră a inclus și alte documente publicate în volumele unor autori renumiți precum Eudoxiu Hurmuzaki, Nicolae Iorga, Ioan Bogdan, Radu Manolescu, George Potra, Gheorghe Lazăr, Gheorghe Pârnuță, Ștefan Trâmbaciu și Petronel Zahariuc..

În vederea extinderii ariei de investigații, am utilizat anumite cataloage tematice de documente, realizate de colective de cercetători ale Direcției Județene a Arhivelor Naționale Brașov (*Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt in Siebenbürgen*), Muzeului Național Cotroceni (*Istoria Cotrocenilor în documente (sec XVII-XX)*) sau Muzeului Municipiului București (*Documentele epocii brâncovenești în colecțiile Muzeului Municipiului București*).

Pentru a creiona o imagine cât mai completă a orașelor din perioada medievală, de un real folos ne-au fost informațiile regăsite în rapoartele preliminare de cercetare arheologică regăsite în *Cronica cercetărilor arheologice din România*.

Am completat documentarea noastră și în arhivele și bibliotecile naționale, unde am descoperit documente medievale necercetate și nepublicate ori publicate doar sub forma de regeste (rezumat dezvoltat) în cadrul cataloagelor editate de instituțiile care le dețin și le conservă.

Dacă consultarea izvoarelor edite ne-a fost mai facilă, cea a izvoarelor inedite a necesitat solide cunoștințe de paleografie, diplomatică, sigilografie, numismatică etc. Cu toate restricțiile impuse în perioada în care ne-am desfășurat activitatea de cercetare (în cursul anilor 2019-2022), am ajuns în sala de studiu a Arhivelor Naționale ale României unde în urma studierii inventarelor fondurilor arhivistice ale *Mitropoliei Țării Românești* și *Episcopiei Buzău*, am identificat documente ce cuprind unele informații privind administrația și instituțiile din Țara Românească în perioada analizată.

Alături de materialul documentar destul de bogat identificat, cercetarea noastră nu a putut face abstracție de cronicile interne și cele străine, precum și de relatările călătorilor străini care au cunoscut, în mod direct sau indirect, realitățile economice și sociale ale Țării Românești, în secolele XVI-XVII.

Pentru a cunoaște cât mai multe aspecte ale vieții medievale am vizitat *Muzeul Satului* din București și *Muzeul Civilizației Populare Tradiționale* Sibiu, Muzeul Național de Istorie București, Muzeul Național de Artă al României, în *Galeria de Artă Veche Românească*. Aceste vizite ne-au oferit o perspectivă vie asupra trecutului, permițându-ne să surprindem prin fotografii elemente esențiale ale epocii și să aducem în prim plan imagini similare cu cele ale veacurilor studiate: imaginea unor locuințe tradiționale, a atelierelor meșteșugărești și a unor instalații pre-industriale.

Am întreprins toate aceste demersuri pornind de la convingerea că înțelegerea vechilor structuri sociale poate oferi o oportunitate în realizarea unor legături între psihologia individului și cea colectivă, în cazul de față cea a orașeanului și cea a habitatului urban medieval, concepțiile omului medieval referitoare la stăpânirea pământului, fiind total diferite de cele de astăzi. Prin urmare, aprofundarea studierii cât mai amănunțită a vieții orașelor medievale este definitorie pentru înțelegerea lumii medievale în întregime.

Având în vedere cerințele complexe ale unei astfel de tematici am pornit de la o analiză generală a orașelor, prin intermediul căreia am stabilit caracteristicile generale ale acestora, după care am trecut la evoluția fiecărei așezări cu caracter urban. Cu alte cuvinte, am făcut o trecere de la general la particular urmărind a crea o imagine de ansamblu a vieții urbane în teritoriul de la sud de Carpați completată cu imaginea fiecărui oraș în parte.

Ne-am structurat lucrarea în trei capitole, fiecare având la rândul său câte trei subcapitole.

Primul capitol, intitulat „Orașe și târguri din Țara Românească (Secolele XVI-XVII)”, oferă o privire generală asupra principalelor așezări urbane din Țara Românească, bazându-se pe scrierile călătorilor străini. După cât se pare, aceștia erau surprinși de unele aspecte caracteristice așezărilor urbane: lipsa zidurilor de incintă, răspândirea de-a dreptul haotică a clădirilor și întinderea neobișnuită a terenurilor intravilane.

În mod aproape general scrierile arată o mai mare bogăție arhitectonică în orașele aflate în zonele submontane (Târgoviște, Râmnicu Vâlcea sau Câmpulung care impresionau plăcut) comparativ cu cele aflate în Câmpia Română sau în zona de graniță cu Moldova (Râmnicu Sărat, Buzău sau Gherghița).

Orașele Țării Românești nu pot fi analizate făcând abstracție de cel mai important actor în ceea ce privește apariția și dezvoltarea lor ulterioară, anume populația și evoluția numărului de locuitori. De acest aspect ne-am ocupat în subcapitolul II, intitulat *Dinamica demografică a orașelor muntene*. Și în acest caz ne-am lovit de lipsa izvoarelor statistice.

Absența unor catagrafii ori a unor condici de vistierie din perioada analizată au făcut extrem de dificil orice demers de stabilire a unei evidențe demografice în cazul așezărilor urbane.

Pentru o a realiza o analiză demografică, cel puțin pentru cele mai importante orașe, majoritatea eforturilor noastre de reconstituire s-au bazat tot pe informațiile furnizate de călătorii străini. Analiza critică a cifrelor populației oferite de însemnările acestora, alături de informațiile parțial oferite de documentele emise de cancelariile domnești prin actele de danie sau cele de întărire a stăpânirii, au contribuit la furnizarea unor date interesante despre variația numărului de locuitori ai așezărilor urbane din Țara Românească.

Scrierile călătorilor străini oferă informații detaliate, însă uneori nu foarte exacte, cu privire la numărul de case din orașele tranzitate, dar, prin aplicarea indicelui demografic unanim acceptat de către specialiști, respectiv 5 suflete/gospodărie, am putut concluziona, oarecum, asupra numărului de locuitori.

Situația demografică a fost schimbătoare de la un secol la altul, însă am putut estima că în perioada secolelor XVI-XVII numărul de locuitori ai Țării Românești a variat între 150.000 și 300.000, poate chiar până la 550.000, mai numeroasă fiind populația capitalelor, comparativ cu celelalte orașe.

Însă, ciuda eforturilor noastre extinse de cercetare, care au inclus analize regresive și examinarea rapoartelor de săpătură arheologică din diferite așezări urbane, nu am reușit să obținem date ample despre demografia orașelor studiate. Majoritatea descoperirilor funerare au fost morminte individuale, iar lipsa necropolelor, care ar fi putut oferi indicii esențiale despre dinamica populațională, a constituit un impediment major. De asemenea, absența surselor directe care să furnizeze informații precise despre numărul, densitatea și structura populației a limitat semnificativ capacitatea de a stabili profiluri demografice detaliate pentru populația orașelor din perioada veacurilor XVI-XVII.

În ce privește structura etnică și confesională a populației urbane din Țara Românească în secolele XVI-XVII, analizată în ultimul subcapitol putem afirma că majoritatea locuitorilor erau autohtoni de religie creștin ortodoxă. Elementele străine au început să se stabilească odată cu formarea primelor așezări urbane, crescând în număr și diversificându-și activitățile în conviețuire cu comunitatea românească.

Cu excepția otomanilor, celelalte grupuri etnice (armenii, grecii, evreii, sași, ungurii) avut libertatea de a-și practica religia și de a construi lăcașuri de cult specifice credințelor lor, iar membrii de vază ai acestor comunități au fost adesea integrați în structurile administrative ale orașelor sau au primit funcții importante la curțile voievozilor români

În capitolul II, intitulat *Structuri economice și socio-profesionale urbane în Țara Românească*, am avut în atenție stadiul de dezvoltare economică a așezărilor urbane pe parcursul secolelor XVI-XVII, cu unele trimiteri chiar la secolele anterioare, urmat apoi de o privire asupra principalelor categorii socio-profesionale din mediul urban și de analiza diferitelor frământări sociale înregistrate de izvoarele istorice.

În cuprinsul primului subcapitol denumit *Dezvoltarea economică a orașelor în spațiul sud-carpatic*, ne-am propus să explorăm și să evidențiem dinamica comerțului în orașele și târgurile situate la sud de Carpați, în cursul secolelor XVI și XVII. Ne-am concentrat, de asemenea, pe analizarea interacțiunilor comerciale între negustorii din aceste regiuni și cei din zonele situate la nord de Carpați. Pe baza cercetărilor și a datelor analizate, credem că am reușit să conturăm un tablou complex și detaliat al evoluției comerciale în această perioadă istorică. Am identificat mărfurile care făceau obiectul schimbului și am ilustrat modul în care aceste interacțiuni comerciale au influențat economiile locale, relațiile interregionale și dezvoltarea urbană. Rezultatele cercetării noastre subliniază importanța comerțului în conectarea diferitelor zone ale spațiului românesc și în modelarea peisajului economic și social al Țării Românești. Este important să menționăm că, deși documentele interne și înregistrările din registrele vamale joacă un rol esențial pentru înțelegerea istoriei economice și sociale a epocii, ele oferă o perspectivă limitată asupra întregii activități comerciale.

În cadrul cercetării noastre, am aplicat metoda statistică pentru a urmări și analiza evoluția numărului de negustori implicați în comerț pe piețele transilvănene, de-a lungul secolelor XVI-XVII. Acest instrument ne-a ajutat să obținem o imagine a dinamicii comerciale și a implicării diferitelor grupuri de negustori în activitățile economice regionale. În plus, am folosit metoda comparativă, pentru a sublinia importanța pe care fiecare centru urban o avea în economia Țării Românești, identificând momentele de apogeu ale relațiilor comerciale cu orașele transilvănene, abordare ce ne-a permis să evidențiem modul în care diferite orașe au influențat și au fost influențate de schimburile economice, oferind o perspectivă detaliată asupra interacțiunilor economice în contextul mai larg al istoriei economice a regiunii.

Suntem în măsură să afirmăm că, în activitățile economice ale centrelor urbane din Țara Românească de-a lungul veacurilor XVI-XVII, comerțul a jucat un rol dominant, caracteristică ce datează încă din fazele incipiente ale procesului de formare și evoluție al târgurilor.

În cel de-al doilea subcapitol intitulat *Categorii socio-profesionale în mediul urban* am evidențiat faptul că, la sfârșitul secolului al XVI-lea și începutul celui de-al XVII-lea, se

observă o creștere a numărului meșteșugarilor precum și a rolului acestora în viața economică și socială a orașelor.

În abordarea noastră, am optat pentru organizarea acestui subcapitol în două părți distincte. Mai întâi, am analizat meșteșugurile pe unități social-economice, evidențiind diversitatea și importanța lor în contextul socio-economic al epocii. Apoi, am identificat în documentele vremii meșteri din orașele importante ale Țării Românești, integrându-i în cadrul ramurilor meșteșugărești. O astfel de structură ne-a permis să evidențiem atât interdependența dintre meșteșuguri și contextul social-economic, cât și contribuția meșteșugarilor la dezvoltarea urbană a epocii.

În contextul dezvoltării economice și al intensificării diviziunii muncii, s-a manifestat necesitatea organizării negustorilor și meșteșugarilor în structuri profesionale, precum breslele și asociațiile. Odată cu creșterea producției orientate către piață și intensificarea concurenței, asocierile meșteșugarilor au evoluat de la simple frății la bresle organizate, conducerea lor fiind preluată de staroști. Această diversificare s-a reflectat nu numai sub aspect socio-profesional, ci și teritorial. Începând cu jumătatea secolului al XVII-lea, fiecare breslă avându-și propria uliță sau mahala (mahalaua Tabacilor, Ulița Bărbierilor, mahalaua Șelarilor etc.).

Pentru realizarea unei perspective asupra structurii economice a Bucureștiului în timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu am realizat un grafic detaliat al categoriilor socio-profesionale, pe baza unei analize riguroase a surselor istorice documentare, această reprezentare grafică subliniind diversitatea și dinamica vieții economice din acea perioadă.

Transformările economice și sociale produse în mediul urban, în perioada secolelor XVI-XVII, s-au reflectat, fără îndoială, prin crearea de noi realități și apariția unor noi tipuri de relații care, în unele cazuri au întărit coeziunea orașenilor, iar în altele au scos la iveală tensiuni și stări conflictuale.

Aceste aspecte au fost analizate în cel de-al treilea subcapitol intitulat *Conflicte sociale în mediul urban*, în cadrul căruia, pe baza analizei documentelor am identificat diferite tipuri de conflicte, precum: cele iscate între orașeni, conflicte cu autoritățile laice (domn, reprezentanți ai domniei, boieri) sau ecleziastice (episcopi, egumeni ai mănăstirilor).

Orașenii din Câmpulungul se remarcă prin modul lor distinct de a rezista asupraii feudale, aceștia folosind toate mijloacele disponibile pentru a-și apăra și păstra vechile privilegii.

În capitolul III, cu titlul *Organizarea administrativă și instituțională a orașelor din Țara Românească (secolele XVI-XVII)*, am analizat principalele structuri administrative și

instituționale existente în orașe, raporturile acestora cu autoritatea domnească, implicit cu reprezentanții acesteia, dar și la privilegiile dobândite și conservate de către orașe de-a lungul secolelor.

Organizarea administrativă și instituțională urbană a Țării Românești, cu toate că își are originile în vechea organizare a obștilor sătești, a fost semnificativ influențată de modelele orașelor Europei Centrale, în special de cele germane. Chiar dacă au adoptat aceste modele, orașele muntene nu au atins nivelul de autodeterminare caracteristic celor occidentale. Din mediul german au fost împrumutate instituțiile județului, pârgarilor și bătrânilor orașelor, fenomen completat și de o oarecare autonomie locală.

În subcapitolul intitulat *Administrația orașelor din Țara Românească*, ne-am concentrat încă de la început pe cazul orașului Câmpulung, datorită poziției sale deosebite în rândul așezărilor urbane ale Țării Românești, după care am trecut la prezentarea celorlalte așezări urbane ordonate în ordine alfabetică.

În toate orașele Țării Românești am constatat dreptul comunităților de a-și alege județul, pe cei 12 pârgari, adică organele administrative ale urbei, cu mențiunea că aceste organe trebuiau să coabiteze cu reprezentanții autorității centrale în teritoriu (vornici, pârcălabi, ispravnici etc), ceea ce dădea administrației locale o jurisdicție limitată la teritoriul propriu zis al orașului.

Atribuțiile județului și ale celor 12 pârgari includeau aspecte juridice, fiscale, administrative și chiar militare. Aceștia reprezentau interesele orășenilor în relația cu domnia, marii dregători, alte orașe, deci, orice altă persoană sau instituție exterioară orașului.

Pe lângă județ și pârgari, care formau sfatul mic, în oraș exista și un organ consultativ numit sfatul mare, format din reprezentanți ai tuturor categoriilor sociale: meșteșugari, negustori și preoți mireni. Rolul acestei instituții era printre altele, acela de a trimite reprezentanți ce mergeau alături de pârgari pentru a întări la domnie noul județ, pentru a reconfirma vechile hrisoave ale orașului sau pentru a fi consultați în privința unor probleme majore ce priveau orașul.

Alături de administrația aleasă a orășenilor, existau și reprezentanți ai autorității centrale, care aveau rolul de a reprezenta dreptul de stăpânire al Domniei asupra orașului. Printre acești reprezentanți se numărau vornicii, pârcălabii și mici dregători fiscali, cărora li s-au adăugat ulterior și ispravnicii.

Pârcălabii, (inițial comandanți ai cetăților), aveau atribuții militare, dar și responsabilități administrative și judecătorești, ocupându-se de strângerea dărilor cuvenite

domniei din vămile și târgurile din orașe, atribuții de judecată (alături de județ și pârgari), însă numai în cazul delictelor mărunte.

Un alt reprezentant al domniei întâlnit în orașele medievale a fost vornicul. Acesta se afla acolo unde existau curți domnești și avea pe lângă atribuțiunea principală, de a organiza din punct de vedere militar curtea domnului și altele de ordin juridic și fiscal.

În secolul al XVII-lea în acele orașe în care existau curți domnești permanente sau temporare, apar menționați noi dregători domnești, *ispravnicii*. Aceștia aveau rolul de reprezentanți și ”îndeplinitorii voinții” domnului „într-o anumită afacere” prin județe sau prin târgurile importante ale țării, atribuțiile lor cuprinzând sarcini judiciare, administrative, fiscale și polițienești.

Ispravnicii de scaun erau „funcționari permanenți care în anumite împrejurări țineau locul domnului în absența acestuia”.

Lucrarea de față este rezultatul abordării mai multor metode de cercetare cu scopul de a valorifica în primul rând informațiile oferite de documente, dar și cele desprinse din monografiile și studiile pe care am reușit să le cercetăm pentru a realiza o analiză cât mai completă asupra orașelor medievale românești, a vieții sociale și profesionale precum și a instituțiilor care au funcționat în cadrul acestora.

Dintre metodele la care am apelat în demersul nostru menționăm: *metoda istorică*, utilizată pentru a reda obiectiv realitățile socio-profesionale urbane; *metoda comparativă*, folosită preponderent în cel de-al doilea capitol pentru a evidenția ponderea pe care a avut-o fiecare centru urban în viața economică a Țării Românești și, concomitent cu aceasta, am recurs la *metoda statistică*, pentru a putea urmări și analiza evoluția numărului de negustori din fiecare așezare urbană analizată.

Am folosit apoi *sinteza*, pe parcursul cercetării selectând și analizând informațiile, verificând ipotezele, iar acolo unde a fost cazul am recurs la emiterea unor noi teorii, utilizând *analiza critică, comparativă* a documentelor precum și *coroborarea informațiilor* obținute cu cele identificate în alte surse.

În cercetarea întreprinsă, cu toate că am avut în vedere criterii precum vechimea istorică, însemnătatea politică, potențialul demografic, importanța economică și socială, am considerat oportună prezentarea *alfabetică* a orașelor coroborată cu abordări *cronologice* ale unor subiecte pe care le-am considerat importante în cadrul vieții sociale urbane și ale evoluției așezărilor în cursul secolelor XVI-XVII.

O primă și importantă concluzie, care se desprinde din lucrarea de față, este aceea că fiecare așezare urbană din Țara Românească a dezvoltat o „personalitate proprie”, profund

influențată de contextul său istoric. Analiza detaliată a evoluției economice, sociale și demografice a fost esențială pentru a descifra aceste personalități urbane. Oferind o perspectivă largă asupra transformărilor principalelor centre urbane, în cuprinsul lucrării de față am căutat să explorăm nu doar arhitectura și dezvoltarea acestora, ci și complexitatea organizării lor interne. Aceasta a inclus analiza diferitelor aspecte legate de profilul orașelor, dinamica demografică, structura etnică, relațiile economice și sociale, și, nu în ultimul rând, relațiile cu reprezentanții autorității domnești, toate acestea conturând împreună evoluția fiecărui oraș.

Pentru a îmbogăți orice demers de cercetare, este esențial să depășim cadrul teoretic tradițional al domeniului. În acest sens, am reușit să propunem noi perspective asupra unor probleme istorice. Obiectivul nostru, pe care considerăm că l-am atins, a fost să realizăm o lucrare de înaltă calitate, contribuind astfel semnificativ la înțelegerea detaliată a vieții urbane din orașele Țării Românești în secolele XVI și XVII.

Ajunși la finalul demersului nostru științific și istoriografic, suntem convinși că investigațiile ulterioare pot aduce în discuție noi informații privitoare la structurile economice, sociale și instituțiile urbane din Țara Românească în secolele XVI-XVII, date care pot confirma sau infirma concluziile noastre.

MINISTERUL EDUCAȚIEI
UNIVERSITATEA "VALAHIA" DIN TÂRGOVIȘTE
IOSUD – ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE ECONOMICE ȘI
UMANISTE
DOMENIUL FUNDAMENTAL ȘTIINȚE UMANISTE
DOMENIUL *ISTORIE*

DOCTORAL THESIS

**SCIENTIFIC COORDINATOR,
Conf.univ.dr.habil. Claudiu-Ion NEAGOE**

**Ph.D. STUDENT,
Diana-Nicoleta GRIGOR**

**TÂRGOVIȘTE
2024**

MINISTERUL EDUCAȚIEI
UNIVERSITATEA "VALAHIA" DIN TÂRGOVIȘTE
IOSUD – ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE ECONOMICE ȘI
UMANISTE
DOMENIUL FUNDAMENTAL ȘTIINȚE UMANISTE
DOMENIUL ISTORIE

**ECONOMIC, SOCIO-PROFESSIONAL
STRUCTURES AND URBAN INSTITUTIONS
IN WALLACHIA
(XVI-XVII CENTURIES)
ABSTRACT**

**SCIENTIFIC COORDINATOR,
Conf.univ.dr.habil. Claudiu-Ion NEAGOE**

**Ph. D. STUDENT,
Diana-Nicoleta GRIGOR**

**TÂRGOVIȘTE
2024**

This Ph.D. thesis, entitled *Economic, socio-professional structures and urban institutions in Wallachia (16th-17th centuries)*, was intended to be a synthesis paper, based on the research undertaken during the doctoral program, in order to clarify some economic and social aspects of urban life and the history of cities in the south area of the Carpathians during the 16th-17th centuries.

The chronological starting point is the 16th century, an interesting period both from the perspective of the political relations and the economic evolution of Wallachia, considering that it is only from this century that we can talk about substantial transformations in all fields of activity. Our study extended up to the beginning of the 18th century, stopping around 1715, when the local rulers were replaced by the rulers from Phanar, marking a new chapter in our history.

A first reason why we chose the beginning of the 16th century as the starting point of our research topic was that the historian from Iasi, Laurențiu Rădvan, has focused on the study of urban settlements until the end of this century in his two syntheses that deal with all aspects of urban life in the Romanian space in the Middle Ages: *Orașele din Țara Românească până la sfârșitul secolului XVI*, *Orașele din Țările Române în Evul Mediu (sfârșitul sec. al XIII. - începutul sec. XVI.)*.

Starting from these two syntheses of medieval urban history, our approach was intended to be, to a certain extent, a complement, respectively an analysis of the urban phenomenon in Wallachia from the 16th to the beginning of the 18th century, a period of transition from the Middle Ages to the Modern Age.

The choice of this topic has been a challenge because our scientific approach has not only focused on aspects of urban history, but also on economic, social and institutional issues that have aroused little interest among historians so far.

Our research was quite difficult because the medieval and pre-modern historical sources on the Romanian south area still conceal many "unknowns". However, regarding the process of urbanization and the evolution of the cities in Wallachia, we had at our disposal a relatively large number of works (syntheses, studies, articles), each city benefiting from a considerable number of monographs, micromonographs and historical studies, on which we based our scientific and historiographical approach.

Although for some cities, such as Bucharest and Câmpulung, we have several monographs available, for others, such as Pitești, Buzău and even Argeș, the situation is different. Even for Târgoviste, there are only three monographs available. However, there are numerous studies that include interesting references related to various aspects addressed in our research.

In addition to the rich bibliography gathered, our research was also based on a significant number of documentary historical sources, such as: *Documente privind istoria României, seria B, Țara Românească*, for the 16th-17th centuries and *Documenta Romaniae Historica, seria B, Țara Românească*. We have also consulted *Cataloagele de documente* from the National Central Historical Archives relating to Wallachia and the volumes of *Indici cronologici* published under the aegis of the National Central Historical Archives.

In addition, our research also included other documents published in the volumes of renowned authors such as Eudoxiu Hurmuzaki, Nicolae Iorga, Ioan Bogdan, Radu Manolescu, George Potra, Gheorghe Lazăr, Gheorghe Pârnuță, Ștefan Trâmbaciu and Petronel Zahariuc.

In order to extend the area of investigation, we used some thematic catalogs of documents, realized by groups of researchers of the County Direction of the National Archives Brașov (*Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt in Siebenbürgen*), the Cotroceni National Museum (*Istoria Cotrocenilor în documente (sec. XVII-XX)*) or the Bucharest Museum (*Documentele epocii brâncovenesti în colecțiile Muzeului Municipiului București*).

In order to create a complete picture of the cities in the medieval period, the information found in the preliminary archaeological research reports found in the *Cronica cercetărilor arheologice din România* (Archaeological Research Chronicle of Romania) was of real use.

We also completed our documentation in the national archives and libraries, where we discovered unresearched and unpublished medieval documents, or published only in the form of regestae (developed abstract) in the catalogues published by the institutions that hold and preserve them.

While it was easier for us to consult published sources, consulting unpublished sources required a sound knowledge of palaeography, diplomatic, sealography, numismatics, etc. With all the restrictions imposed during the period in which we carried out our research activity (during 2019-2022), we ended up in the study room of the National Archives of Romania where; after studying the inventories of the archival fonds of the Wallachia Patriarchy and the Buzău Diocese, we identified documents containing some information on the Wallachia administration and institutions during the analysed period.

Along with the quite rich documentary material identified, our research could not disregard the domestic and foreign chronicles, as well as the accounts of foreign travellers who knew, directly or indirectly, the Wallachia economic and social realities in the 16th-17th centuries.

In order to get to know as many aspects possible of medieval life, we visited the Village Museum in Bucharest and the Museum of Traditional Popular Civilization in Sibiu, the National Museum of History in Bucharest, the National Art Museum of Romania, in the Gallery of Old

Romanian Art. These visits have given us a vivid perspective on the past, allowing us to capture through photographs essential elements of the era and to bring to the forefront images similar to those of the ages under study: images of traditional dwellings, craft workshops and pre-industrial installations.

We have undertaken all these approaches based on the conviction that understanding the old social structures can provide an opportunity to make links between the psychology of the individual and the collective, in this case that of the townsman and the medieval urban habitat, since medieval man's conceptions of land ownership were totally different from those of today. Therefore, a more in-depth study of the life of medieval towns is crucial for understanding the medieval world as a whole.

Given the complex requirements of such a complex thematic, we started from a general analysis of cities, through which we established their general characteristics, and then we moved on to the evolution of each urban settlement. In other words, we went from the general to the particular in order to create an overall picture of urban life in the territory south of the Carpathians, complemented by the picture of each city.

We have structured our work in three chapters, each with three sub-chapters.

The first chapter, entitled „*Cities and Fairs in Wallachia (16th-17th centuries)*”, gives an overview of the main urban settlements in Wallachia, based on the writings of foreign travellers. Apparently, they were struck by some of the characteristic features of urban settlements: the lack of city walls, the chaotic spread of buildings and the unusual extent of the land within the urban boundaries.

The writings almost generally show a greater architectural richness in towns in the submontane areas (Târgoviște, Râmnicu Vâlcea or Câmpulung, which were very impressive) than in those in the Romanian Plain or in the border area with Moldova (Râmnicu Sărat, Buzău or Gherghița).

The cities of Wallachia cannot be analysed without taking into account the most important actor in terms of their emergence and subsequent development, namely the population and the evolution of the number of inhabitants. We have dealt with this aspect in subchapter II, entitled „*Demographic dynamics of the Wallachian cities*”. In this case, also, we were confronted with the lack of statistical sources.

The absence of catagraphs or treasury records from the period under analysis has made it extremely difficult to establish a demographic record for urban settlements.

In order to carry out a demographic analysis, at least for the most important towns, most of our reconstruction efforts were based on information provided by foreign travellers. The critical analysis of the population figures provided by their notes, together with the information

partially provided by the documents issued by the ruler's chancelleries through acts of donation or those of strengthening the stranglehold, have contributed to providing interesting data on the variation in the number of inhabitants of the urban settlements in Wallachia.

The writings of foreign travellers provide detailed, but sometimes not very accurate, information on the number of houses in the towns they passed through, but by applying the demographic index unanimously accepted by specialists, namely 5 souls/household, we have been able to conclude, to some extent, on the number of inhabitants.

The demographic situation changed from century to century, but we were able to estimate that during the 16th-17th centuries the number of inhabitants of Wallachia varied between 150,000 and 300,000, perhaps even up to 550,000, with the capitals being more populated than the other cities.

However, despite our extensive research efforts, which included regression analysis and the examination of archaeological excavation reports from different urban settlements, we were unable to obtain comprehensive data on the demography of the cities studied. Most of the funerary finds were individual tombs, and the lack of necropolis, which could have provided essential clues about population dynamics, was a major impediment. Also, the absence of direct sources providing precise information on the number, density and structure of the population significantly limited the ability to establish detailed demographic profiles for the population of towns during the 16th-17th centuries.

With regard to the ethnic and confessional structure of the urban population of Wallachia in the 16th-17th centuries, analysed in the last sub-chapter, we can state that the majority of the inhabitants were Orthodox Christian religion. Foreign elements began to settle with the formation of the first urban settlements, increasing in number and diversifying their activities in coexistence with the Romanian community.

Apart from the Ottomans, the other ethnic groups (Armenians, Greeks, Jews, Saxons, Hungarians) were free to practice their religion and to build places of worship specific to their beliefs, and prominent members of these communities were often integrated into the administrative structures of cities or were given important positions in the courts of Romanian voivodes.

In chapter II, entitled „*Urban economic and socio-professional structures in Wallachia*”, we focused on the stage of economic development of urban settlements during the 16th-17th centuries, with some references even to the previous centuries, followed by a look at the main socio-professional categories in the urban environment and the analysis of the various social upheavals recorded in historical sources.

In the first sub-chapter entitled „*The economic development of towns in the South Carpathian area*”, we set out to explore and highlight the dynamics of trade in towns and fairs south of the Carpathians during the 16th and 17th centuries. We also focused on analysing the commercial interactions between merchants from these regions and those from the areas north of the Carpathians. On the basis of the research and the data analysed, we believe that we have succeeded in drawing a complex and detailed picture of the commercial development in this historical period. We have identified the goods that were traded and illustrated how these trade interactions influenced local economies, interregional relations and urban development. The results of our research emphasize the importance of trade in connecting different areas of the Romanian space and shaping the economic and social landscape of Wallachia. It is important to note that, although internal documents and records in customs registers play a crucial role in understanding the economic and social history of the period, they provide a limited perspective on the entire commercial activity.

As part of our research, we applied the statistical method to trace and analyse the evolution of the number of merchants involved in trade in the Transylvanian markets during the 16th-17th centuries. This tool helped us to get a picture of the commercial dynamics and the involvement of different groups of merchants in regional economic activities. In addition, we used the comparative method to highlight the importance that each urban center had in the economy of Wallachia, identifying the high points of trade relations with Transylvanian cities, an approach that allowed us to highlight how different cities influenced and were influenced by economic exchanges, providing a detailed perspective on economic interactions in the broader context of the economic history of the region.

We are in a position to state that trade played a dominant role in the economic activities of the urban centers of Wallachia during the 16th-17th centuries, a characteristic that dates back to the early stages of fairs formation and evolution process.

In the second sub-chapter entitled „*Socio-professional categories in the urban environment*”, we emphasized the fact that, at the end of the 16th and beginning of the 17th century, we observe an increase in craftsmen number and their role in cities economic and social life.

In our approach, we have chosen to organize this subchapter in two distinct parts. First, we analysed the crafts by social-economic units, highlighting their diversity and importance in the socio-economic context of the period. Then, we identified in the documents of the time craftsmen from the important cities of Wallachia, integrating them within the craft branches. Such a structure allowed us to highlight both the interdependence between crafts and the socio-economic context, as well as the contribution of craftsmen to the urban development of the time.

In the economic development context and the labour division intensification, arose the need to organize merchants and craftsmen into professional structures such as guilds and associations. With the growth of market-oriented production and increased competition, craftsmen's associations evolved from simple brotherhoods to organized guilds, with the leadership of the guilds being taken over by starosts. This diversification was not only socio-professional but also territorial. From the mid-17th century onwards, each guild had its own alley or slum (the Tabacilor slum, the Ulița Bărbierilor's alley, the saddlers' slum, etc).

In order to gain a perspective on the economic structure of Bucharest during the reign of Constantin Brâncoveanu, we made a detailed graph of the socio-professional categories, based on a rigorous analysis of the historical documentary sources, this graphical representation emphasizing the diversity and dynamics of the economic life of that period.

The economic and social transformations that took place in the urban environment between the 16th and 17th centuries were undoubtedly reflected in the creation of new realities and the emergence of new types of relationships which, in some cases, strengthened the cohesion of the townsfolk, while in others they brought to the surface tensions and conflictual situations.

These aspects were analysed in the third sub-chapter entitled „*Social conflicts in the urban environment*”, in which, based on the analysis of documents, we identified different types of conflicts, such as: those between townspeople, conflicts with secular authorities (lord, representatives of the lords, boyars) or ecclesiastical (bishops, abbots of monasteries).

The townspeople from Câmpulung are distinguished by their distinct way of resisting feudal oppression, using all available means to defend and preserve their old privileges.

In chapter III, entitled „*Administrative and institutional of towns organization in Wallachia (16th-17th centuries)*”, we analysed the main administrative and institutional structures existing in towns, their relations with the sovereign authority, implicitly with its representatives, as well as the privileges acquired and preserved by towns over the centuries.

The Wallachia urban administrative and institutional organization, although it has its origins in the old organization of the village communities, was significantly influenced by the models of Central European cities, especially the German ones. Even if they adopted these models, Romanian towns did not reach the self-determination characteristic level of Western ones. From the German environment were borrowed the judge town institutions, town magistrates, a phenomenon complemented by a certain degree of local autonomy.

In the sub-chapter entitled „*Wallachia towns administrations*”, we have focused from the beginning on the case of Câmpulung, due to its special position among the urban settlements of Wallachia, after which we moved on to the presentation of the other urban settlements in alphabetical order.

In all the cities of Wallachia we found the right of the communities to elect their judge, the 12 pârgari, i.e. the administrative bodies of the city, with the mention that these bodies had to cohabit with the representatives of the central authority in the territory (vornici, pârcălabi, ispravnici, etc.), which gave the local administration a jurisdiction limited to the territory of the city.

The duties of the judge and the 12 pârgari included legal, fiscal, administrative and even military matters. They represented the interests of the townspeople in their dealings with the rulers, boyars, other towns, and any other person or institution outside the town.

In addition to the judge and the pârgari, who formed the small council, the city also had a consultative body called the great council, made up of representatives of all social categories: craftsmen, merchants and priests. The role of this institution was, among other things, to send representatives to go with the rulers to strengthen the new judge, to reconfirm the old city charters or to be consulted on major issues concerning the city.

In addition to the elected administration of the townspeople, there were also representatives of the central authority, whose role was to represent the lordship's right of rule over the town. Among these representatives were vornicii, pârcălabii and petty tax officials, later joined the ispravnicii.

The Pârcălabi, (originally commanders of the citadels), had military duties, but also administrative and judicial responsibilities, collecting the taxes due to the reign from the customs and fairs of the cities, and court duties (along with the judge and the pârgari), but only in the case of petty offenses.

Another representative of the lordship found in medieval towns was the vornic. He was located where there were princely courts and, in addition to his main task of organizing the court from the military point of view, he also had other legal and fiscal duties.

In the 17th century, in those towns where there were permanent or temporary princely courts, new royal officials, the ispravnic, were appointed. Their role was to represent and „carry out the will” of the ruler „in a particular affair” through the counties or important fairs of the country, and their duties included judicial, administrative, fiscal and police duties.

Ispravnicii de scaun were „permanent officials who in certain circumstances took the place of the lord in his absence”.

The present work is the result of approaching several research methods in order to capitalize primarily on the information provided by documents, but also on the monographs and studies that we have managed to research in order to achieve a more complete analysis of the Romanian medieval towns, their social and professional life and the institutions that functioned within them.

Among the methods we have used in our approach we mention: the historical method, used to objectively portray the urban socio-professional realities; the comparative method, used mainly in the second chapter to highlight the weight that each urban center had in the economic life of the Romanian Country and, concomitantly with this, we have resorted to the statistical method, in order to be able to follow and analyse the evolution of the number of merchants in each urban settlement analysed.

We then used synthesis, selecting and analysing information throughout the research, verifying hypotheses, and where necessary we resorted to the formulation of new theories, using critical and comparative analysis of documents and corroborating the information obtained with that identified in other sources.

In the research undertaken, although we took into account criteria such as historical age, political significance, demographic potential, economic and social importance, we considered it appropriate to present the cities alphabetically, together with chronological approaches to some topics that we considered important in urban social life and the evolution of settlements during the 16th-17th centuries.

A first and important conclusion to be drawn from this paper is that each urban settlement in Wallachia developed its own "personality", deeply influenced by its historical context. A detailed analysis of the economic, social and demographic evolution was essential to decipher these urban personalities. Providing a broad perspective on the transformations of the main urban centres, in the present paper we have sought to explore not only their architecture and development, but also the complexity of their internal organization. This has included analysing various aspects related to the profile of the cities, demographic dynamics, ethnic structure, economic and social relations, and, last but not least, relations with the representatives of the reigning authority, all of which together shape the evolution of each city.

To enrich any research endeavour, it is essential to go beyond the traditional theoretical framework of the field. In this sense, we have succeeded in proposing new perspectives on historical issues. Our objective, which we believe we have achieved, was to produce a high-quality work, thus making a significant contribution to the detailed understanding of urban life in the cities of Wallachia in the 16th and 17th centuries.

Having come to the end of our scientific and historiographical endeavour, we are convinced that further investigations may bring to the table new information on the economic, social structures and urban institutions in Wallachia in the 16th-17th centuries, data that may confirm or refute our conclusions.